

אם היה דעתו לחזור למקומו (ה) ב'זמן קריאה ונתעצב ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה (יג) ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו): ו' (יד) יום ט"ו שחל להיות בשבת, (טו) (י) אין קורין (טז) המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב-שבת, יוגכים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וקיום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורין ירכב עמלק, (יז) ואומרים 'על הנסים', (יח) 'זאין עושים (י) (י) סעודת פורים עד יום אחד בשבת: ז' המפרש ביום והיוצא

באר היטב

ותהיה שמחה ומתנות לאנשים בשניהם, כנה"ג, ש"ג: (ס) בזמן קריאה, פי' של י"ד, ועקר קריאה מלי ביום י"ד ולא בלילה, מ"א. ועין ט"ז: (י) אין קורין. דאין בקיאה בקריאת השעמים, משא"כ בס"ת, וד"ק. ובה מתיר קשית התיר"ט. ועין ד"א. ושאולין ודורשין בענין של יום, גמ': (י) סעודת. ור"ל חביב סימן לב משלוח מנות בשבת כי המתנות הם מהסעודה, עין פ"ח. ומתיר"ז ח"א סימן קמו פסק קש"ע, וכן דעת המ"א. ועכ"פ מתנות לאנשים הוא ביום קריאת המגלה. אבל אסור לשלול המגלה בשבת, פ"ח, ע"ש. ועין בשבכ"ג בסימן זה ובסימן שח בהגהת ב"י. ודע, שאם חל יום ט"ו בשבת אזי יום השבת ח' לארז הוא פורשת וזר ומפטרין

שער תשובה

קיום לקרות כל הימים מספק: [י] סעודת. עכ"ט. ועין בג"ב ח"א סימן מב שהקריע גס"ב דברי הר"ף וש"ע שפסקו בהירושלמי ובזמן הזה שמסתמלין בה מאחרין השמחה ליום א', ע"ש, ועין בהשקטות מור וקציעה שהסכים גס"ב אף פתח דמ"מ משלוח מנות יהיה בשבת דבר בעתו מה טוב ופרסומי נפא, ע"ש, ע"כ:

האר"י הראיות שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם ח"א סימן קמו פסק קש"ע, וכן דעת המ"א. ועכ"פ מתנות לאנשים הוא ביום קריאת המגלה. אבל אסור לשלול המגלה בשבת, פ"ח, ע"ש. ועין בשבכ"ג בסימן זה ובסימן שח בהגהת ב"י. ודע, שאם חל יום ט"ו בשבת אזי יום השבת ח' לארז הוא פורשת וזר ומפטרין

משנה ברורה

וכו'. סעיף זה הוא לשון הרמב"ם. ומפני שרבים מתקשים בסעיף הזה מכרח אני להרחיב הדבור קצת, ותבאר (י) כפי מה שפרשוהו המגיד והפסח"מ שנהגו וכן משמע מהג"א. וצריך"ן אנו

לידע שלשה דברים: א) דאם הוא שנה לערי הפניות אפלו יום אחד, קריי פרוז וקורא ב"י¹⁸⁷, וכן אם הוא שנה למקפין אפלו יום אחד, קריי מקפין וקורא ב"י¹⁸⁸. ב) זמן קריאה (יד) הוא העקר ביום¹⁸⁹, ובין שנה בערי הפניות בהתחלת היום י"ד¹⁹⁰ קורא ב"י, וכן כהני גונא לענין מקפין ביום ט"ו. ג) זמן קריאה שפוטב המספר (טו) הינו זמן קריאת המקום שהוא בו עתה, לא זמן שיצא משם. ועתה נבאר את הסעיף בסדר בכל פרט בפני עצמו: בן-עיר שחלף לכו, אם היה דעתו בעת נסיעתו¹⁹¹ לחזור למקומו בזמן קריאה, ורצה לומר בזמן קריאה של ט"ו, והינו משהאיר היום לא יהיה שם¹⁹² כי יחזור משם קדם אור היום, (טו) אף שלכסוף רואה שהוא מכרח להתעצב שם¹⁹³ גם על יום ט"ו, מכל מקום אינו נקרא בשם מקפ, וקורא ביום י"ד בהיותו בפרך; אבל אם בעת נסיעתו לא היה בדעתו לחזור מן הפרך אלא לאחר זמן הקריאה, (י) דהינו בבקר של ט"ו שאז כבר הוא זמן הקריאה, אז חל עליו שם מקפ וקורא עמק ביום ט"ו, (יט) ואפלו אם אחר-כך חזר לעירו ביום ט"ו קורא שם אם לא נקרא מתחלה בפרך. ועתה נבאר הסעיף לענין אפן השני, דהינו בן-פרך שחלף לעיר: אם היה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו בזמן קריאה, דהינו שיחזר משם כליל י"ד קדם שיאיר היום דהוא זמן קריאה, ואף שלכסוף שנתעצב ולא חזר, קורא במקומו דהינו ביום ט"ו; אבל אם לא היה בדעתו בעת נסיעתו לחזור משם רק לאחר זמן קריאה דהוא ביום י"ד בבקר, חל עליו חובת הקריאה של העיר, וזהו שאמר המספר 'קורא עם אנשי המקום אשר הוא שם' ונצל-כן אף שחזר באותו יום ובא לפרך, צריך (יט) לקרא באותו יום י"ד, דהוא נקרא 'פרך בן-ימור'. וכתב הש"י, דכל זה דוקא אם היה שם בעיר בהתחלת היום¹⁹⁴, אבל (כ) אם חזר למקומו, שהוא פרך, קדם היום¹⁹⁵, לא מועיל מה שחשב מתחלה להיות בעיר בעת קריאת העיר: (יג) ואם הוא במדבר וכו'. אפלו הוא מבין הפרךין נאליהו וזטא בשם כל-בין: ו' (יד) יום ט"ו וכו'. דאילו י"ד אף אפשר לחול בשבת¹⁹⁶: (טו) אין קורין¹⁹⁷ וכו'. דגורו רבנן שקא ילף אצל חכם ללמדה אף לקרותה, ויצרינהו ארבע אמות ברשות הרבים: (טז) המגלה בשבת. ואז יום השבת ח' לארז הוא פורשת וזר, (כא) ומפטרין פורשת, וגם ב"י לארז מפטרין (כב) 'פךדת' בפרךין נאכל (כג) בעירות מפטרין בסדר השבוע. ושאולין (ד) ודורשין בו ביום בהלכות פורים¹⁹⁸ כדי שיקדו ענין היום, וכשחל בחל יוצאין על-ידי קריאת מגלה: (יז) ואומרים 'על הנסים'. בשבת, (כד) ולא בערב-שבת נשבעת (כו) לפרךין זמנם ב"י לא ב"י, וכן משום אגרה בנ"ל העריכו לקרות המגלה בערב-שבת¹⁹⁹: (ס) ומכל מקום אם אמר אין מתורין אוחיו²⁰⁰, וכן אין מוציאים בו ספרותה. ולעירות אומרים 'על הנסים' ב"י ולא ב"י, (כח) ועיר מספק אם היא מקפת מימות יהושע בן-נח, אומרים 'על הנסים' בשני ימים²⁰¹: (יח) זאין עושים וכו'. דאמרין בירושלמי: ויעשו אותם בשבת? אמר לה: 'ימי משתה' כתיב, את ששמחתו תלוינה בבית דין, לצא זה נשבת ששמחתו בידי שמים היא. והוא הדין ממילא (כט) ששלוח מנות גם ביום ראשון²⁰² בשבת. והנה מהר"ל חביב האר"י להוכיח דבכלי שלנו אין סובר כן, ודעתו שהסעודה היא בשבת, ועשה כן מעשה בירושלים, וגם משלוח מנות בשבת כי המתנות הם מהסעודה. והנדר"ז חלק א סימן קמו פסק בהשלתן-צריך, וכן הוא גס"ב (ל) דעת המגן-אברהם והקרבן-נחמאל ונחשבת נודע ביהודה חלק א סימן מב. והנה הפ"י ח"ד אסור לשלול המגלה בשבת²⁰³ מאחר שאין קורין בו, אבל פקח (ל) אחרונים חולקין עליו

שער הציור

(יג) אף שהש"י מפרש להרמב"ם כפי פירוש הרא"ש והטור, פקח אחרונים כתבו דהעקר בכסף-משנה והבית-יוסף דסובר כנש"י, ובפרט דקמה ראשונים העתיקו שטת רש"י לדינא: (יד) פוסקים: (טז) כסף-משנה ובית-יוסף ובאר-הגולה: (יז) וזהו שכתב המספר ונתעצב וכו'. ומה שכתבתי דתלמי במחשבה בעת יציאתו, כן הסכים במשה-יהודה, ודלא כלתם-משנה: (יח) עין ב"י בסופו. ויש מן האחרונים שקטבו שלא די בהתחלת בוקר, רק שיהיה פנאי לקרות המגלה באותו עת, אבל לילה לחוד בודאי לא סגי, וכלשון הטור שקטב 'מקצת היום': (יח) פוסקים: (יח) פוסקים: (כ) עין פרימגרים: (כא) מגן-אברהם בשם הבית-יוסף: (כב) מגן-אברהם בשם ר"ל חביב, וכן איתא בפרוש המשנה להרמב"ם במגלה סוף פרק ג' והרש"ש: (כג) אליה נכה ופרימגרים: (כד) גמרא: (כד) בית-יוסף בשם מנחם-כחוב: (כו) מאמר-סודי: (כז) ברייתא: (כח) פרימגרים: (כט) כן משמע מפוסקים: (ל) וכתב דר"י וז"ל אין מכרחות ואין בני כח לחלק על הירושלמי. והפ"י ח"ד מצדד שיעשו הסעודה בשבת וגם ביום א'²⁰⁴ וכן המשלוח-מנות בשבת:

הַלְכוּת מְגִלָּה סִימָן תַּרְפָּח תַּרְפַּט

קִנְג

בְּאֵר הַגּוֹלָה

הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בִּשְׁם
אֱדוֹר וְרוּחַ וְכֵן אִי־תֵא
בִּירוּשָׁלַיִם ק' שְׁלִי
הַיְרֹשְׁלֵמִי

א בְּרִיתָא בְּרִישׁ
אֲנִיכִין ב' ב' רַבִּינִים
בְּקִרְיָא ג' מִשְׁנֵה יִיט
ד' שֶׁם יְבֻדַּת הַרִי"ף
וְרִאשִׁי וְכֵן הוּא
בְּקִרְיָא נִסְחָאוֹת סְפָרִי
רַבִּינִים, וְעַיֵן בְּבִקְשֵׁי
מִשְׁנֵה שֶׁם יְבֻדַּת יִיט
ה' שֶׁם וְנִסְחָאוֹת קִמָּא,
אֲבָל לְשֵׁם מוֹצִיאֹת
לְאֻנְשִׁים, טוֹר בְּשֵׁם
וְשִׁיר בְּרִישׁ אֲנִיכִין

בְּשִׁירָה (יט) וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְגִלָּה לְהוֹלִיךְ עִמּוֹ, (כ) *קִרְיָאָה (ח) בִּי"ג אוּ בִי"ב אוּ בְּאֶחָד־עֶשֶׂר בְּלֹא
בְּרִכָּה. וְאִי אֵי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד יָמִים הַלָּלוּ, גִּישׁ אוּמְרִים שְׁקוּרָא (כא) אֶפְלוּ מִתְחַלֵּת הַחֹדֶשׁ:
הַגּוֹלָה וְנִכְי נְהוּגוֹ, וּמִיָּהוּ, אִם נִדְמָן לוֹ אַחֲר־כֶּף מְגִלָּה, (כב) חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָהּ (ט) בְּיוֹם י"ד אֶפְלוּ
קִרְיָא תַּחֲלָה בְּיוֹם י"ג, מִכָּל מְקוֹם קָרָא אוֹתָהּ שְׁלֹא בְּמִנְחָה (כ"ב ו"ז): ח קִרְיָעִיר שֶׁהִיָּה בְּסִפְפָּה
אוּ בְּדֶרֶךְ וְלֹא הִיָּה בְּיָדוֹ מְגִלָּה אַחֲר־כֶּף נִדְמָנָה לוֹ בִּט"ו, (כג) קוֹרֵא אוֹתָהּ (י) בִּט"ו:

תַּרְפַּט שֶׁהַפֵּל חִיבִים בְּקִרְיָאָה מְגִלָּה, וְבוּ ו' סְעִיפִים:

א *הַפֵּל חִיבִים בְּקִרְיָאָה, אֻנְשִׁים (ב) [א] (א) *וְנֻשִׁים וְגִרִּים *וְעַבְדִּים (ב) מִשְׁחַרְרִים. בְּיוֹמְחֻנְכִּים
(ג) *אֵת הַקְּטָנִים לְקִרְוָתָה: ב גִּיָּאָחַד הַקּוֹרֵא וְאָחַד הַשּׁוֹמֵעַ מִן הַקּוֹרֵא (ד) יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ,
וְהוּא שִׁישְׁמַע מִמִּי שֶׁהוּא חֵיב בְּקִרְיָאָה. לְפִיכֶךָ אִם הִיָּה הַקּוֹרֵא (ה) *יִחְרַשׁ (ו) אוּ הִקְטֵן אוּ שׁוֹטָה,

בְּאֵר הַיֵּטֵב

שְׁקִדְתִּי, בִּי. וּפִיָּח פֶּתַח בְּשֵׁם ר"ל חֵיב דְּבִט"ו לְאֵדָר מִסְטִירִין ג"כ פִּקְחָה, ע"ש:
(ח) בִּי"ג. בְּקִבּוּץ י', דְּשִׁלָּא בְּמִנְחָה בְּעִי י'. וְהִגְיָא מִסְפָּא אִי סְגִי בְּקִטְנִים, מ"צ:
(ט) בְּיוֹם י"ד. בְּרִכָּה, עַיֵן לְבוּשׁ: (י) בִּט"ו. בְּלֹא בְרָכָה, ב"י, ש"ל:
(כ) וְנֻשִׁים. וְלִכֵּן צָרִיד לְקִרְוָתָה בְּכִיתוֹ לִפְנֵי הַבְּתוּלוֹת, מ"א. וּבִקְצַת מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִים שֶׁהַבְּתוּלוֹת הוֹלְכוֹת לְבִיָּה נָשִׁים לְשִׁמְעַת הַמְּגִלָּה. וְקָטֵן שֶׁהִגִּיעַ לְחַפּוֹד

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

וּמִתִּירִין⁽³⁶⁾: ז (יט) וְאֵינוֹ מוֹצֵא מְגִלָּה וְכו'. דָּאָם הִיָּה מוֹצֵא,
(לג) מִחֻב לְקַחָה וְלִקְרוֹת בִּי"ד: (כ) *קִרְיָאָה בִּי"ג וְכו'. בְּקִבּוּץ
עֲשָׂרָה, דְּשִׁלָּא בְּמִנְחָה בְּעִי עֲשָׂרָה וְעַיֵן בְּמִאֲרִי דְּבִרְיָעֵבֵד אָף
בְּיָחִיד יֵצֵא, וְעַיֵן לְקַחַן סוּף סִימָן תַּרַּצ בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה⁽³⁷⁾, אָכֵן
אֶפְשָׁר דְּסָגִי בְּקִטְנִים⁽³⁸⁾, הוֹאִיל וְהוּא רַק מִשּׁוֹם פְּרִסוּמִי נָסָא. וְעַיֵן
בְּר"ן שֶׁמִּסְתַּפֵּק לְעִנְיָן בְּגִי הַפְּסִרִים שֶׁמִּדְרִימִין לְקִרְוָתָה, אִי מִחֻב
לְקִרְוָתָה (לג) גַּם בְּלִילָה אוּ דִי בְּקִרְיָאָה דִּיּוֹס⁽³⁹⁾, וּפְשׁוּט דְּהוּא הִדִּין
לְעִנְיָן מִפְּרָשֵׁי הֵיָם וְיוֹצֵא בְּשִׁנְאֵי, וּמִדְרָבִי הַטּוֹר מִשְׁמַע קֶצֶת
דְּצָרִיד לְקִרְוֹת גַּם בְּלִילָה. וְעַד עוֹד, דְּהָא דְּהִקְלוּ לְיוֹצֵא בְּשִׁנְאֵי אוּ
לְמִפְרָשֵׁי הֵיָם הוּא רַק לְעִנְיָן קִרְיָאָה מְגִלָּה, (לד) אֲבָל סְעוּדַת
פּוּרִים וְכֵן מִשְׁלוּחַ מִנוֹת וּמִתְּנוּת לְאֻבִּיּוּנִים לֹא יִקָּבֵם אֲלָא בְּמִנְחָה:
(כא) אֶפְלוּ מִתְחַלֵּת הַחֹדֶשׁ. דְּכַתִּיב "וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּח מִיָּגוֹן
לְשִׁמְחָה וְגו'": (כב) חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָהּ בְּיוֹם י"ד. הִיָּנו
(לז) בְּבִרְכּוּתִיהָ, דְּהָא זְמַנָּה הִיא: ח (כג) קוֹרֵא אוֹתָהּ בִּט"ו.
וְכָלֹא (לו) בְּרָכָה, דְּכָבֵד עֲבָר עָקֵר זְמַנָּה, (לז) אֲבָל מִט"ו וְאֵילֶךְ

לֹא יִקְרָא כָּלֵל, דְּכַתִּיב "וְלֹא יִבְדּוּ", אִם טַעַם וְקִרְיָאָה הַפְּרָשִׁיּוֹת וְהַמְּגִלָּה בְּאֵדָר רִאשׁוֹן, (לח) צָרִיד לְחֹזֵר וְלִקְרוֹת בְּשִׁנְאִי⁽⁴⁰⁾:

א (א) וְנֻשִׁים. וְאָף דְּהִקְרִיאָה הִיא דְּכָר שֶׁחֻזָּן קִרְיָאָה, מִכָּל מְקוֹם חִיבוּת, (ב) שְׁאָף הֵן הִיוּ בְּאוֹתוֹ הַנִּסָּא, דְּמִתְחַלֵּה הִיָּתָה הַגּוֹלָה גַּם
עַלִּיהֶם, בְּדַכְתִּיב בְּקִרְיָא. וְלִכֵּן צָרִיד הָאִישׁ לְקִרְוָתָה (ג) בְּכִיתוֹ לִפְנֵי הַבְּתוּלוֹת וְהַמְשַׁחֲרוּתָה⁽⁴¹⁾, וּבִקְצַת מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִין⁽⁴²⁾ שֶׁהֵם הוֹלְכוֹת
לְבִית-הַכְּנֶסֶת לְעִנְיָן נָשִׁים לְשִׁמְעַת הַקּוֹרֵא⁽⁴³⁾, (ג) אָכֵן צָרִיד עִיּוֹן אִיף יוֹצֵאִין שֶׁם נָשִׁים, דְּאִי אֶפְשָׁר לְשִׁמְעַת שֶׁם בְּדִין⁽⁴⁴⁾: (ב) מִשְׁחַרְרִים.
אֲבָל אֵינֶם מִשְׁחַרְרִים פְּטוּרִים, (ד) דְּגִרְיָעִי מְנָשִׁים לְעִנְיָן זֶה, (ה) גִּישׁ אוּמְרִים דְּאֶפְלוּ אֵינֶם מִשְׁחַרְרִים חִיבִים: (ג) אֵת הַקְּטָנִים. הִיָּנו
(ו) מִי שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְוַת חֻבּוֹת⁽⁴⁵⁾, וְעַיֵן לְקַחַן בְּסִפְרִי ו'. וְכִיָּן דָּגֵם נָשִׁים חֻבְתוֹ, פְּשׁוּט דָּגֵם בְּקִטְנוּת יֵשׁ בְּהֵן מִשּׁוֹם מִצְוַת חֻבּוֹת⁽⁴⁶⁾, וְעַיֵן לְקַחַן
בְּסִפְרִי ו': ב (ד) יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ. וְצָרִיד שֶׁיִּכְבֹּן הַקּוֹרֵא לְהוֹצִיא וְהַשּׁוֹמֵעַ לְצִאת, בְּדִין שְׁאִיר מִצְוַת שְׁאֹחַד מוֹצִיא חֻבּוֹ, וּבְדִלְקָחַן בְּסִימָן
תַּרַּצ סִפְרִי יד⁽⁴⁷⁾: (ה) חֲרַשׁ. הִיָּנו הַמְדַּבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כָּלֵל. וְאֶפְשָׁר־עַל-גַּב דְּבַעֲלָמָא קִמָּא לֵן דָּאָם לֹא הַשְׁמִיעַ לְאֹנְיוֹ יֵצֵא, בְּדִלְעִיל בְּסִימָן סב
וְסִימָן קֶפֶה, הֵכָא לְעִנְיָן מְגִלָּה דְּהוּא מִשּׁוֹם פְּרִסוּמִי נָסָא הַחֲמִירוֹ (ו) בּוּ יוֹתֵר, דְּהַשְׁמִיעָה לְאֹנְיוֹ הוּא לְעַכְבּוּקָא: (ח) אִי גַפִּי, דְּחֲרַשׁ גִּרַּע טְפִי,
שְׁאִינוֹ יְכוּל לְהַשְׁמִיעַ לְאֹנְיוֹ⁽⁴⁸⁾. וְעַיֵן בְּשַׁעֲרֵי-תְשׁוּבָה, דְּדוֹקָא אִם הוּא חֲרַשׁ גְּמוּר שְׁאִינוֹ שׁוֹמֵעַ כָּלֵל, לְאֶפְשָׁקִי אִם הוּא שׁוֹמֵעַ בְּשַׁמְדָּבְרִים לוֹ
בְּקוּלָּה⁽⁴⁹⁾. וְכָל זֶה הוּא לְדַעַת הַשְׁלָחֵן-עֲרוּף, אֲבָל דַּעַת (ט) פֶּסָה אַחֲרוּנִים דְּאֶפְלוּ הוּא חֲרַשׁ גְּמוּר יֵצֵא הַשּׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ, וּמִכָּל מְקוֹם לְכַתְּחִלָּה
כָּלֵי עֲלָמָא מוֹדִיעִי⁽⁵⁰⁾ שְׁלֹא יַעֲמִידוּהוּ לְהוֹצִיא רַבִּים יָדֵי חוֹבְתָם. וְעַד, דְּמִי שְׁכָבֵד אֲנִי אוּ שֶׁהוּא רַחוּק מִן הַבִּימָה וְאֵינוֹ יְכוּל לְשִׁמְעַת הַיֵּטֵב מִן
הַקּוֹרֵא, יִנְהַר לְקִרְוֹת לְעִצְמוֹ מִמְּגִלָּה בְּשִׁרָה, אוּ עַל-כֵּל-פָּנִים יֵאָחֵז חֻמָּשׁ, וְהַבְּתוּלָה שֶׁיִּחְסֹר לוֹ יֵאִמֵּר תִּכְף מִן הַחֻמָּשׁ⁽⁵¹⁾: (ו) אוּ קִטְשָׁה⁽⁵²⁾. אֶפְשָׁר-עַל-
גַּב דְּקָטֵן נָמִי חֵיב עַל-כֵּל-פָּנִים מִדְּרָבָן בְּדִלְעִיל בְּסִפְרִי א, אֶפְלוּ הִכִּי אֵינוֹ יְכוּל לְהוֹצִיא אֵת הַגְּדוּל, (ז) דְּלִגְבִּי קָטֵן הִיָּ תִרִי דְּבִקְרִי⁽⁵³⁾

שַׁעֲרֵי הַצִּיּוֹן

(לז) אֵלֶיהָ רַבָּה וּבִגְדִי-יִשְׁעַת וְחִסְדִּי-דָּוִד וּמִשְׁחַת-יְהוֹדָא: (לח) בְּרִיתָא דְּחֻסְפָּא: (לג) בְּרִיתָא דְּחֻסְפָּא: (לד) וְכָלֵלָה דִּי בִּיחִידִי, וְלִמְחַר עֲבִירוֹת בְּעִי עֲשָׂרָה [נִשְׁם]: (לז) יִד-אֲפִרִים, עַיֵן
שֶׁם: (לה) ט"ז וְשׁוֹאִי: (לו) פֶּרִי חֹדֶשׁ וּמִשְׁחַת-יְהוֹדָא וְהַרְרָשָׁלוֹם וְהַמְּגִלָּה אֲבָרְכֶם, דְּלֹא בְּהִשְׁט"ו, וְכֵן מִצְוֵי הַפְּרִי-מִגְדִּים לְמַעֲשֵׂה: (לז) פּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַיְרֹשְׁלֵמִי:
(לח) פּוֹסְקִים: (ה) גְּמָרָא: (ג) מִגְּמָרָא בְּקִרְיָאָה וְשׁוֹאִי: (ג) פְּרִי-מִגְדִּים: (ד) הַגְּמָרָא, וְדַעַתוֹ דְּכָאן לֹא שֶׁחֵף הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהִיָּה בְּאוֹתוֹ הַנִּסָּא: (ה) מִגְּמָרָא בְּקִרְיָאָה וְכַתְּחִלָּה
מִהַטּוֹר: (ו) הַגְּמָרָא: (ז) בִּית-יִסּוּף. וְיִפִּי זֶה מִי שְׁקוֹרָא הַמְּגִלָּה לְעִצְמוֹ צָרִיד לְהַר מֵאֵד שִׁישְׁמִיעַ לְאֹנְיוֹ⁽⁵⁴⁾, דְּאִי לֹא הִכִּי אֶפְלוּ בְּדִיָּעֵבֵד לֹא יֵצֵא⁽⁵⁵⁾: (ח) ט"ז:
(ט) הַבִּיָּח וְהַפְּרִי חֹדֶשׁ וְהַגְּמָרָא וְהַשְׁאֲגָתָא אֲרִיָּה בְּסִימָן ז, מִלְּבַד פֶּסָה רִאשׁוֹנִים שְׁעוּמִרִים בְּשִׁטָּה זז, עַיֵן בְּפּוֹסְקִים: (י) חֻסְפָּא:

הַלְבוֹת מְגִלָּה סִימָן תַּרְפָּה תַּרְפָּט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

כְּמָה אֶחָדָנִים חוֹלְקִין עָלָיו וּמִתִּירִין⁽³⁶⁾.

(36) והוסיף לעיל (סי' שח ס"ק כב) שגם הפמ"ג מצדד בדעת הא"ר שיותר לטלטל את המגילה [גם בפורים שחל בשבת] אף שלא לצורך כלל וכשאר כתבי הקודש.

ובביאור דעת הפר"ח שאסר, אף שלכאורה אין איסור ללמוד ולקרא במגילה וכמו בשאר כתבי הקודש, אלא שאין לצאת בה ידי חובתה בשבת [ואכן מטעם זה חלקו עליו שאר האחרונים כמבואר בדבריהם], כתב הגרי"ח זוננפלד (סדר פורים המשולש) שכיום שיש חומשים, אין דרך ללמוד מתוך מגילה, וסתם מגילה עומדת רק לקריאה בשביל לצאת בה, אלא שבשאר שבתות כיון שאין שום איסור לקרוא בה, אינו מקצה דעתו כל כך ממנה, כי יכול להיות שלפעמים יצטרך לעיין בה, אבל כשהל פורים בשבת, כיון שאסרו לקרוא בה, אדם מקצה דעתו ממנה גם מלימוד או מעיון בה כשיצטרך לפעמים.

[משנ"ב ס"ק יח]

וְעֵין לְקַמֵּן סוֹף סִימָן תַּרְצַ בְּמִשְׁנֵה בְּרוּחָה⁽³⁷⁾, אֶבֶן אֶפְשָׁר דְּסָגִי בְּקִטְטִים⁽³⁸⁾ וכו', או ד' בְּקִרְיָאָה דְּיוֹם⁽³⁹⁾.

(37) וביאר שם בשע"צ (ס"ק סא) שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים אם הדין שכשקרא את המגילה שלא בזמנה צריך עשרה הוא לעיכובא בדיעבד, או רק למצוה לכתחילה.

(38) אמנם לקמן (סי' תרצ ס"ק סג) כתב בשם הפמ"ג, שמשמע מהרמ"א שקטנים בודא אינם מצטרפים לעשרה כי אינם בני חיוב, שחיובם הוא רק מטעם חינוך.

(39) ובטעם הדבר כתב הר"ן, שכיון שקריאת היום היא העיקר (וכמבואר לעיל ס"ק יב, וראה מה שכתבנו שם), הקילו על בני הכפרים שדי להם בקריאת היום, וכמו שהקילו עליהם להקדים את זמן הקריאה.

[משנ"ב ס"ק ג]

צָרִיף לְחֹדֶר וְלִקְרוֹת בְּשָׁנִים⁽⁴⁰⁾.

(40) אמנם, לענין האם יש לחזור באדר שני גם על קריאת הפרשיות, כתב לעיל (סי' תרפה ס"ק ב) שבבית יוסף משמע שאינו צריך לחזור, אבל הדרכי משה והא"ר כתבו שצריך לחזור.

סִימָן תַּרְפָּט

שְׁהַכֵּל חִבִּים בְּקִרְיָאָה מְגִלָּה

[משנ"ב ס"ק א]

שָׁאָף הָן הֵי בְּאוֹתוֹ הַנֶּסֶךְ⁽¹⁾ וכו', לִפְנֵי הַתּוֹלוֹת וְהַמְשָׁתָּרוֹת⁽²⁾, וּבִקְצֵת מְקוֹמוֹת נִהְיִין⁽³⁾ וכו', לְשִׁמּוֹעַ הַקְּרִיאָה⁽⁴⁾ וכו', דְּאִי אֶפְשָׁר לְשִׁמּוֹעַ שָׁם בְּדִינֵין⁽⁵⁾.

(1) ומטעם זה כתב לקמן (סי' תרצה ס"ק כה), שחייבות גם במשלוח מנות ומתנות לאביונים.

(2) וכשקרא לנשים, כתב לקמן (סי' תרצב ס"ק יא) שישמע קודם לכן את הקריאה בציבור בבית הכנסת, ואחר כך יקרא להן, כיון שמצוה שהוא עצמו יצא בקריאת הציבור. אכן, אם מכון שלא לצאת באותה קריאה, יכול לקרוא קודם לנשים, ואחר כך יצא בקריאת הציבור.

וכשמברך על הקריאה לנשים, כתב שם שטוב שיברך לשמוע מגילה; כי לדעת חלק מן הפוסקים אשה אינה חייבת בקריאה אלא בשמיעה בלבד, כמבואר ברמ"א לקמן (ס"ב) [ובמשנ"ב לקמן

(ס"ק ח) הנוסח הוא 'לשמוע מקרא מגילה', וראה מה שכתבנו שם]. וראה שם במשנ"ב (ס"ק י) כשהבעל קורא כבר יצא ידי חובה, האם יש עדיפות שהשומעים יברכו בעצמם את הברכות [וראה גם שעה"צ לעיל (סי' תקפה ס"ק טו)].

(3) ומשמע מדבריו, שאין חובה לנשים ללכת לבית הכנסת לשמוע את המגילה משום פרסומי ניסא או משום 'ברוב עם' נורק בקצת מקומות נוהגות ללכת לבית הכנסת, וכן דייק מדבריו בשר"ת חלקת יעקב (או"ח סי' רלב), וביאר שאין שום עדיפות לנשים לבוא לבית הכנסת לקריאת המגילה, משום שכל כבודה בת מלך פנימה, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות ל) שדין 'ברוב עם' לא נאמר לגבי נשים, וגם בביתן אינן צריכות לאסוף מנין נשים לצורך הקריאה. אכן, ראה בחיי אדם (כלל קנה ס"ז) שכתב שמצוה מן המובחר לילך לבית הכנסת הוא ואשתו ובניו לשמוע המגילה ברוב עם, וכן כתב הכף החיים (סי' תרפז ס"ק יב), וכן דעת הגר"ח קניבסקי (פסקי שמועות פורים עמ' פד) שגם לנשים עדיף ללכת לבית הכנסת מאשר לשמוע בבית. [וראה ביה"ל לחלן (ס"ז ד"ה מנהג) שכתב שטעם הבאת קטנים וקטנות לבית הכנסת לשמוע מקרא מגילה בציבור, הוא כדי לפרסם הנס ביותר ולחנכם שגם בגדלותם ישמעו הקריאה בציבור].

(4) ואף אם אינה מבינה לשון הקודש, כתב לקמן (סי' תרצ ס"ק כו) שיוצאת לכתחילה ידי חובה.

(5) וכיון שאין כל המקומות שווין ויש מקומות שניתן לשמוע בנקל את קריאת המגילה בעזרת הנשים, כתב הכף החיים (ס"ק ג) שבמקומות הללו הנשים נוהגות לשמוע הקריאה מעזרת הנשים.

[שעה"צ ס"ק ז]

דִּכְאֵן לֹא שִׁיף הַטֶּעַם שֶׁהֵי בְּאוֹתוֹ הַנֶּסֶךְ⁽⁶⁾.

(6) ובביאור הדבר, ראה בב"י [הובא במחצ"ה ש (ס"ק ב)] שכתב שתלוי בשני הפירושים של 'אף הן היו באותו הנס' [המובאים בתוספות (מגילה ד, א ד"ה שאף)], שאם הפירוש הוא שעיקר הנס נעשה על ידן [על ידי אסתר], אם כן בעבדים לא שייך טעם זה, ואם הפירוש הוא משום שאף הן היו בכלל הגויה של 'להשמיד וכו' טף ונשים', גם עבדים שאינם משוחררים היו בספק סכנה, כיון שהיו נימולים ונוהגים בדת ישראל כנשים [וראה חידושי הגרי"ז (ערכין ג, א) מה שיבאר בזה]. אכן, הדמשק אליעזר (ס"ק ב) כתב בדעת הגרי"א שעבדים שאינם משוחררים לא היו בכלל הגויה [וראה שם שכתב שנחלקו בזה הרמב"ם והבה"ג], וכן כתב הפלתי (יורד סי' א ס"ק ג) ובשו"ת הרדב"ז (ח"ה סי' אלף תיו ואלף תצו), וכן כתב המאירי (מגילה יט, ב ד"ה ושוטה) ששמה עבדים לא היו באותו הנס.

ובמשנ"ב כאן (ס"ק א) נקט כפירוש השני [אכן לענין חיוב הנשים בנר חנוכה הביא לעיל (סי' תרעה ס"ק י) את שני הפירושים]. ומ"מ כתב שלא שייך טעם זה אצל עבדים שאינם משוחררים, וכמו שכתבו הדמשק אליעזר ושאר המפרשים המובאים לעיל.

[משנ"ב ס"ק ג]

מִי שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְוַת הַנֶּסֶךְ⁽⁷⁾ וכו', מִשּׁוֹם מִצְוַת הַנֶּסֶךְ⁽⁸⁾.

(7) ומתי נחשב שהגיע לגיל חינוך, כתב לעיל (סי' רסט ס"ק א וסי' ע ס"ק ו) לענין חיוב קידוש וקריאת שמע, שהוא כבן שש או שבע כל אחד לפי חריפותו. ולענין חיוב קטנים בסוכה, כתב השו"ע (סי' תרמ ס"ב) שהוא כבן חמש או שש כל אחד לפי חריפותו [והפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות י) כתב שהוא מתחיל בגיל חמש או שש שנים שלמות, כל אחד לפי הבנתו].

ובהגדרת גיל חינוך כתב לעיל (סי' שמג ס"ק ג), שלענין מצות עשה

מילואים הלכות מגלה סימן תרפח המשך מעמוד קודם

[ביה"ד ד"ה ב עיר]

שכן יצא ששקל דירתו בליל ט"ו תלך לו לקרן נתיב כאן וקאן⁽²⁶⁾.
(26) וראה מה שכתבנו במשני' (ס"ק יב) בשם החזו"א.

[משנ"ב ס"ק יז]

דאלו י"ד אי אפ"ש לחול בשבת⁽²⁷⁾.

(27) ובטעם הדבר כתב ביה"ל לעיל (ס"י תכח ס"א ד"ה אלו), שמחשבים את קביעת המועדים באופן שלא יחול י"ד אדר בשבת, כי אז יצא שיום כיפור של אותה שנה יחול בערב שבת, ואין עושים שני ימים קדושים שאסורים מן התורה בכל מלאכה סמוכים זה לזה [הטעם במבואר בגמ' ראש השנה כ, א וברש"י שם (ד"ה משום ירקיא ד"ה משום מתיא) שאם יהיו סמוכים זה לזה ביום השני יכמשו הירקות שנאכלים חיים, וכן אם ימות אדם ביום הראשון, עלול הוא להסריח ביום השני].

[משנ"ב ס"ק טו]

אין קורין⁽²⁸⁾.

(28) וקטן שנעשה בר מצוה בשבת זו, שקריאתו ביום שישי היא רק מדין חינוך, דעת המהר"ל דיסקין (הובא בשרת שבט הלוי ח"ה סי' פג, ובהגהות בריחוק ירקא) שיקרא לעצמו את המגילה בשבת, וכן יצאד הגר"ח זונפלד (צוץ הקדוש ח"א סי' נה). מאידך, בשו"ת שבט הלוי (שם) כתב שיקרא ביום שישי ולא בשבת, וכן כתב בשרת הר צבי (אורח ח"ב סי' קכז). והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פורים פכ"א ארחות הלכה הע' 2) הביא שדנו בזה גדולי ירושלים ולא הבריע בענין, וראה בדבריהם טעם מחלוקתם.

[משנ"ב ס"ק טז]

ושואלין ודורשין בו ביום בהלכות פורים⁽²⁹⁾.

(29) ומלבד לימוד הלכות פורים, כתב לעיל (ס"י תכט ס"ק ב) שמצוה גם על כל אחד להתחיל ללמוד הלכות פסח ביום פורים עצמו, כדי לקיים את הדין של 'שואלין בהלכות פסח קדם לפסח שלשים יום', וראה שם עוד בביה"ל (ד"ה שואלין).

[משנ"ב ס"ק יז]

לקרות המגלה ערבב שבת⁽³⁰⁾ וכו', אין מקוירין אותה⁽³¹⁾ וכו', אומרים 'על הנסים' בשני ימים⁽³²⁾.

(30) ועוד בפרטי קריאת המגילה בשנה שחל ט"ו בשבת, ראה לקמן (ס"י תרצ ס"ק סא) ובשעה"צ שם (ס"ק נט).

(31) ובטעם הדין שאין מחזירים אותו, אף שלכאורה הוא שלא מעין המאורע ואם כן הרי זה הפסק בתפילה, ביאר במשני' לקמן (ס"י תרצג ס"ק ו) שמי"מ יש קצת שייכות להוכרת 'על הנסים' בשני הימים.

(32) ואם יש לנהוג בעיירות מסופקות גם את שאר הדינים הנהוגים בפורים המשולש, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פורים פכ"א ס"ב) שראוי להחמיר בהן בכל דיני פורים המשולש, דעת הגר"ש אלישיב (קיצור דיני פורים המשולש עמ' לד) שלענין משלוח מנות יש מקום להקל בעיירות מסופקות לנהוג כן רק בערב שבת, כיון שלדעת החזו"א גם בברכים המוקפים משלוח מנות הוא בערב שבת.

[משנ"ב ס"ק יח]

והוא הדין מקילא ששלוש מנות גם ביום ראשון⁽³³⁾ וכו', לטלטל המגלה בשבת⁽³⁴⁾.

(33) דעת החזו"א (אורח סי' קנח ס"ק א), שמשלוח מנות יהיה בערב שבת כמו מתנות לאביונים, וכן כתב הכף החיים (ס"ק לח) בשם הכנסת הגדולה.

(34) ולטלטל את המגילה בשאר שבתות השנה, כתב השערי תשובה (ס"י תרצג ס"ק א) בשם המטה יהודה שאף לדעת הפרי חדש אין המגילה נחשבת מוקצה אלא בשבת שחל פורים להיות בתוכה, כיון שגורו שלא לקרוא את המגילה בשבת זו כמבואר במשני' לעיל (ס"ק טו), אך בשאר שבתות השנה אין המגילה נידונה כמוקצה, שהרי יכול ללמוד בה כמו בשאר נביאים וכתובים, וכן כתבו המחזיק"ש (ס"ק יב) והחתם סופר (בהגהות על השו"ע), וכן כתבו החי"א אדם (כלל קנה ס"י) והקצשה"ש (ס"י קמא ס"י).

[שעה"צ ס"ק ל]

ותפרי תנש מצדד שישעו הסעודה בשבת וגם ביום א'⁽³⁵⁾.

(35) וכתב בספר עיר הקדוש והמקדש להגר"מ טוקציינסקי (ח"ג פכ"ז אות ב ס"ג) שכך נהג הגר"ש סלאנט. והעיר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פורים פכ"א דבר הלכה אות ו) שלא נהגו בירושלים להוסיף בשבת סעודה מיוחדת לכבוד פורים, אלא מרבים במאכלים ובשתיית יין בסעודת השבת, וכן כתבו הגר"ח זונפלד (סדר פורים המשולש) והכף החיים (ס"ק מה). וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ט אות יג) שלמעשה אין צורך להחמיר לעשות סעודת פורים בשבת, אכן ראוי להוסיף בסעודת שבת איזה מאכל לכבוד יום הפורים.

הלכות מגלה סימן תרפח תרפח המשך מעמוד קנג

בתענית יום כיפור, כמובא בשו"ע לעיל (ס"י תרטו ס"ב) וכמבואר ברבינו מנחם שהובא בשעה"צ שם (ס"ק ט). ולכן גם קטן שאינו מסוגל עדיין לשמוע את כל המגילה מתחילה ועד סוף, צריך לחנכו שישמע חלק ממנה, כדי שיכיר ריבין מה היא מצות קריאת מגילה ויראה גם במשני' לעיל (ס"י קצו ס"ק ד) לענין ברכת המזון, שמחנכים את הקטנים לברך מעט מעט מכל ברכה עד שידעו לברך כל ברכה כתיקונה. דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שבת ח"ד עמ' שח) שאם הקטן יודע לקרוא את כל המגילה, נקרא שהגיע לגיל חינוך, אף אם אינו יכול להתרכז לשמוע את כולה, כי המצוה היא דקריאה ולא השמיעה.

(8) וכמבואר בשו"ע לעיל (ס"י תרטו ס"ב) לענין תענית שעות ביום הכיפורים, וכן כתב במשני' לעיל (ס"י שמג ס"ק ב) שהוא חייב לחנך את בנו ובנותיו במצוות, כדכתיב "חנך לנער על דרכיו".

[בין בשל תורה בין בשל דברי סופרים] הדבר תלוי לפי חריפותו ודיעתו של כל קטן, ובכל דבר לפי ענינו. כגון היודע מעטין שבת, חייב להרגילו לשמוע קידוש והדבלה, היודע להתעטף, חייב בצציית.

ומטעם זה, לענין גיל חינוך לקריאת המגילה, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות לג) שזמנו הוא ממתן שהקטן יכול לשמוע את המגילה מתחילתה ועד סופה, כי זמן החינוך נקבע בכל מצוה ממתן שיכול לקיימה כהלכתה, ושיעור זה נגזר בכל קטן וקטן לפי מידת סבלותו. והוסיף, שאם אינו מסוגל להתרכז ולשמוע את כל המגילה בבית הכנסת, יתכן שאביו חייב לקרוא לו את כל המגילה בצורה מדהירה כדי שיוכל להתרכז. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ב) שמלבד החובה לחנכו לקיים כל מצוה כהלכתה, צריך גם לחנכו להכיר ולהבין את המצוות ונכמו חינוך לשעות

מילואים הלכות מנהל סמן תרפה תרפה המשך מעמוד קודם

[ביה"ד ד"ה ונשים]

[והוא הדין קטן לאשה⁹ וכו', אם הם בקלל עֲרֻבָתָם¹⁰].

(9) ומשמע מדבריו שאם עדיין לא יצא הקטן ידי חובה, יכול להוציא את האשה ידי חובה, וכתב השו"ת הלכות (ס"ח) שצריך עיון מדוע יכול להוציא [שהרי כתב המשנ"ב (ס"ק ו) שקטן אינו מוציא את הגדול אפילו אם הגיע לחיטון].

(10) אמנם לענין אשה שכבר יצאה ידי חובת קידוש ורצתה להוציא אנשים [מבני ביתה] ידי חובה, כתב במשנ"ב לעיל (ס"י רע"א ס"ק ה) שיכולה להוציא, כיון שחייבת בקידוש באיש. ובשעה"צ שם (ס"ק ט) כתב שהפמ"ג מסתפק אם היא בכלל ערבות שתוכל להוציא שכבר יצאה בעצמה, ושגם הדגול מרבבה סובר שאינה יכולה להוציא, אבל כתב שבשו"ת רעק"א (ח"א סי' ז) חולק על הדגול מרבבה, ודעתו שאשה היא בכלל ערבות, וכל מצוה שהאשה מחייבת בה, יכולה להוציא אחרים.

וטעם הסוברים שאשה אינה בכלל ערבות, כתב הדגול מרבבה (ס"י רע"א) שלא קיבלו על עצמן ערבות בהר גריזים ובהר עיבל כאנשים [וראה בהגהות חתם סופר על השו"ע שם מה שכתב בזה], ובחידושי מהרי"ט (קידושין ע, ב ד"ה ומיהו) ביאר שנשים אינן ערבות לאנשים משום שאין סיפק בידן למחות, וראה ברכי יוסף אור"ח סי' קכ"ד ס"ק ג. ולצאת מאיש שכבר יצא ידי חובה, מבואר במשנ"ב לקמן (ס"י תרצ"ב ס"ק יא) שיכולה לצאת ידי חובה, וראה בדגול מרבבה (שם) שהסתפק אם האנשים שקיבלו על עצמם ערבות בהר גריזים ובהר עיבל, נעשו ערבים גם על הנשים, או שכשם שהנשים לא קיבלו ערבות על האנשים, כך לא קיבלו האנשים ערבות על הנשים. וראה בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"א סי' קצ"ד) והנבון לענין בזה, שבקריאת המגילה יכול מי שיצא כבר להוציא אחרים אף ללא דין ערבות, כיון שהקריאה היא לפרסומי ניסא, וגם מי שכבר קיים את מצות הקריאה, עדיין יש עליו מצוה לפרסם את הנס במה שיכול, וממילא נחשב שעדיין שייך הוא למצוה, ויכול להוציא אף שאין עליו דין ערבות.

[משנ"ב ס"ק ד]

וכך לקמן בסמן תרצ"ב ס"ק י"ד.

(11) וראה שם (ס"ק מה) בפרטי הדין של כוונת השומע והמשמיע.

[משנ"ב ס"ק ה]

להשמיע לאָנו¹² וכו', קְשָׁמְדָּבְרִים לוֹ בְּקוֹל כָּס¹³ וכו', לְכַתְּחִלָּה פֶּלִי עֲלֵמָא מוֹדִים¹⁴ וכו', יֵאמָר תִּתֵּן מִן הַתְּמָשָׁה¹⁵.

(12) וכתב ה"ט"י שהוא על דרך מה שאמר חז"ל (מנחות יח, ב) "כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו".

ולענין אם חרש כשר להיות שליח ציבור, ראה בביה"ל לעיל (ס"י נה ס"ח ד"ה חרש) ובמשנ"ב לעיל (ס"י נג ס"ק מא). וכן לענין זימון, ראה בביה"ל לעיל (ס"י קצ"ט ס"י ד"ה מצטרפין).

(13) ובטעם הדבר, ראה בשערי תשובה (ס"ק ב) שביאר בשם שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' לג), שהפסול בחרש הוא מחמת שאינו יכול להשמיע לאזנו [כדעת הט"ו]. וממילא מי שראוי לשמוע כשקורא בקול רם, אף אם קרא בקול בינוני, יצא ומוציא אחרים בדיעבד [אבל לדעת הב"י הפסול אינו דוקא בחרש, אלא בכל מי שלא השמע לאזנו, כמבואר בשעה"צ (ס"ק ז), אמנם מסתיימת המשנ"ב בה נראה שדין זה אינו גם לפי סברת הבית יוסף, וראה מה שביאר בזה בספר שלמי תודה (פורים סי' ט"ז ס"ק ב)].

וחרש השומע רק על ידי כלי כמין חצוצרה, ראה בשערי תשובה (שם) שאינו נחשב חרש, וכן כתב במשנ"ב לעיל (ס"י תקפ"ט ס"ק ד) לענין חיובו במצות שופר. ולענין כבוד שמיעה השומע בעזרת מכשיר שמיעה, האם יוצא בזה ידי חובה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' לו) בשם הגר"י העניקין, שיש אומרים שנחשב כשומע קול הברה, ואינו

יוצא בזה ידי חובה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ט אות א ד"ה והתינת וח"ב סי' יח עמ' ע) שאין זה קולו של האדם, ואינו יוצא באופן זה ידי חובה, כי מכשיר השמיעה ממיר את גלי קול האדם לזרם חשמלי שנהפך בחורה לאחר מכן באופן מכני לגלי קול, וכן כתב הדעת תורה (ס"ב) לענין שמיעת המגילה בטלפון או בפטיפון, ודעת הגר"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים עמ' 14) שאם בלי המכשיר אינו שומע רק קול הברה, אינו יוצא ואינו יכול להוציא ידי חובה, אבל אם גם בלי המכשיר שומע קול דברים, אלא שהמכשיר נועד להטיב לו את השמיעה, יוצא ומוציא ידי חובה.

מאידך, דעת החזו"א (שם הע' 4) שכיון שהקול הנשמע נוצר על ידי אדם וגם נשמע מיד בדרך המדברים, יתכן שנחשב כשומע ממש, וכן דעת הגר"פ פראנק (מכתב בשו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' ק"ג, מקראי קודש פורים סי' יא) שיתכן שלענין קריאת המגילה, כיון ששומע את קול הקורא, אף שמעורב בו גם קול אחר, יוצא ידי חובה ויורק לענין תקיעת שופר אינו יוצא, כיון שאם קול הברה שמע לא יצא, כלומר שאם יש בקול שופר תערובת של קול אחר, אין יוצאים בזה ידי חובה. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ב סי' קח וח"ד סי' קכו) לענין קריאת המגילה על ידי מיקרופון, שאף אם אינו קול האדם אלא קול אחר שנעשה מקולו, יתכן שנחשב כקול אדם, כיון שנעשה בקולו של האדם בעת שמדבר, וכן כתב (שם ח"ד סי' צא ס"ק ד) לענין שמיעה דרך הטלפון, שאפשר לצאת בזה בשעת הדחק, אך הוסיף, שאף שמסתבר כן, מימי אין להשתמש ברמקול אף בשעת הדחק, ויש למחות ביד העושים כן, כי אין זה בדרך להיות, וגם כדי למנוע מלהנהיג חידושים אחרים שלא על פי ההלכה, וכן כתב בשו"ת שבט הלי (ח"ה סי' פד) שיש להדמנע מכך.

ולענין לצאת חובת תקיעת שופר זימון ותפילת הדרך על ידי שמיעה מרמקול וכדו', ראה מה שכתבנו לעיל (ס"י תקפ"ו ס"ק ו וס"י קצ"ג ס"ק יז וס"י ק"י ס"ק יח).

(14) ובטעם הדבר כתב לעיל (ס"י נג ס"ק מא), שכיון שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו, אינו מוציא גם אחרים לכתחילה. ואף ששומע כעונה, ביאר בביה"ל לעיל (ס"י קצ"ט ס"י ד"ה מצטרפין) שהם לא עדיפים ממנו, וגם אצלם נחשב כדיבור ללא שמיעה. [וביאר הקובץ הערות (ס"י מה אות יד) שדין 'שומע כעונה' הוא שהשומע יוצא במצוה של העונה, וכשאצל המוציא מעשה המצוה הוא של דיעבד, גם אצל היוצא הוא כן, וראה עוד במה שכתבנו בביה"ל שם].

(15) וכן כשמוכים את הנפץ בעת הקריאה, כתב לקמן (ס"י תרצ"ב ס"ק ט) שיקרא שמונים החומש מה שנחטר לו שמיעת החזן. וכשקורא מתוך החומש, דינו כקורא על פה כמבואר לקמן (שם ס"ק ו וס"י תרצ"ב ס"ק כז). ומימי יוצא ידי חובה אם שמע לכל הפחות חציה ממגילה כשירה כמבואר בשו"ע שם (ס"ג).

[שעה"צ ס"ק ז]

שְׁשִׁמְעֵי לְאָנו¹⁶, דָּא לֹא הֵי אֶפְלוּ דְיִצְבֵּד לֹא יִצְא¹⁷.

(16) ואם קורא את המגילה בקול, אלא שמחמת הרעש שמסביב אינו שומע את מה שקורא, הסתפק הכף החיים (ס"י סב סי' ז) בשם החסד לאלפים האם צריך להגבירה קולו שישמעו אותו, או שזה גרר בשיעור ההיבור שיכול לשמוע אילו לא היה רעש. ובשו"ת שבט הקהתי (ח"ו סי' עא) כתב שמדברי השו"ע כאן לענין חרש משמע שכדי שיחשב 'משמיע לאזניו' צריך שישמע בפועל, וכן מבואר בשפתי חכמים על התורה (שמות ח ח). וכן כתב בשו"ת שרגא האמרי (ח"ז סי' קלט), הובא במה שכתבנו בביה"ל לעיל (ס"י סב סי' ג ד"ה ואם).

(17) אכן, כל זה לדעת הב"י, אבל לדעת שאר האחרונים שהביא המשנ"ב כאן, בדיעבד יצא אף אם לא השמיע לאזניו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (בבליה הוא עמ' 10) להלכה.